

Bon-BOM

2015. december | A Bolyai Önképző Műhely lapja | 5. évfolyam 3. szám

SINTERKLAAS

2. oldal

ÚRBÉLI KARÁCSONY

5. oldal

KARÁCSONY OTTHON

9. oldal

A KIS HERCEG

11. oldal

BOLLYWOOD

13. oldal

Sinterklaas, a holland Mikulás

Tavaly ilyenkor még Hollandiában laktam, és holland módon ünneptem. Persze nem a karácsonyt, hanem a Mikulás jöttét, ugyanis odakint ez az esemény sokkal nagyobb hangsúlyt kap, mint nálunk. Ebből adódóan a hollandoknak sokkal több olyan szavuk van, ami a Mikulásünnephez kapcsolódik. Emiatt kénytelen leszek tükörfordításokat, illetve néha holland szavakat használni.

Hollandiában a Mikulásünnep december 5-ére esik, ezért ezt a napot *pakjesavond*nak is nevezik: *pakje* 'ajándék(csomag)' + *avond* 'este'. Az elnevezés csalóka, ugyanis az ajándékozás már novemberben elkezdődik. A Mikulás a Szent Márton ünnepe (november 11: nem azonos a magyar Márton-napi ünneppel) utáni első szombaton érkezik meg Hollandiába, amit a televízió is közvetít.

Ettől kezdve a Mikulás mindennap tesz valami ajándékot a cipőkbe. Az

ajándék mennyisége, értéke fokozódhat, ha a gyerekek rajzolnak valamit a Mikulásnak, esetleg répát tesznek a cipőjük mellé a Mikulás lova számára. Vannak gyerekek, akik a bevásárlóközpontokban hagyják a cipőjüket, pár nap múlva pedig ajándékot találnak benne. Ezek a cipők a bejáráthoz közel találhatóak, mégsem nyúl hozzájuk senki illetéktelen.

De honnan jön a Mikulás? Egy biztos, nem Lappföldről. A hollandok úgy tartják, hogy a Mikulás Spanyolországból érkezik, még a hajója neve is *Spanyolország*. Ezzel szemben a történészek voltak olyan ünneprontók, hogy bizonyították, a Mikulás török. Kr. u. 270-ben született Nino Laos Törökországban, 300 környékén pedig Myra püspöke lett, és felvette a Nicolaas nevet (görög eredetű *Nike* 'nyerni' + *Laos* 'nép'). Nicolaast a jócselekedetei miatt szokták török Robin Hoodnak is nevezni. A püspök december 5-én halt meg.

Impresszum

Szerkeszti: Komlósi Réka

Munkatársak: Büki Dániel, Lőrincz Gábor,
Németh Enikő, Rákóczi Adrienn, Wágner Gréti
Grafikus és tördelő: Büki Dániel

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

E-mail: bom@e-nyelv.hu

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében nyilvántartásba vette.
Megjelenik 2015-ben a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

A Mikulás tradicionális öltözete a püspöki ruha. A képen látható két harcos kedvű bácsi közül a magasabb, díszesen öltözött a Mikulás, a kisebbik pedig, aki pont úgy néz ki, mint a mi Mikulásunk, *kerstman*, akit 'Karácsonyapó'-ként lehetne visszaadni a magyar nyelvben.

A Mikulás eredetileg segítők nélkül dolgozott, manapság azonban vele vannak a Fekete Péterek (*Zwarte Pieten*). Ezek a bohókás, színes ruhás, rikítóan piros szájú, fekete bőrű segítők nem krampuszok. A Fekete Péterek mulattatnak, akrobatikus könnyedséggel mozognak, sőt, ők maguk popsztárok is. Mindenkinek figyelmébe ajánlom a *Nederlandse Gangnam Style* című Youtube-videót, melyben a segítők *Fekete Péterek stílusban* (sic!) mulatnak.

Fekete Péter először Jan Schenkman 1850-ben kiadott képekonyvében

(*Mikulás és az ő segítője*) jelent meg, ekkor még egymaga, névtelenül. A könyv illusztrációja szerint ez a segítő egy fekete, apródruhás férfi volt. A mai Mikulásünnepség hagyományai erősen ezen a könyvön alapulnak. Egy másik történet szerint, amely nem épült be ennyire a köztudatba, Mikulás, a török püspök felszabadított egy Pitter nevű rabszolgát Etiópiában, aki annyira hálás volt neki, hogy vele maradt és a segítőjévé vált.

Már 1850 előtt is ünnepeltek december 5-én. Utrechtbe például 1427-ben érkezett először a Mikulás. A gyerekek cipőit a Szent Miklós-templomban hagyták december 5-én este, a gazdag polgárok pedig másnapra ajándékokat tettek beléjük. A legelső, a mai felvonuláshoz hasonló Mikulásünnepséget 1888-ban tartották, amikor a Mikulás a hajóján

a Limburg tartományban található Venray-be vonult be.

Manapság az ünneplés majd' egy teljes hónapig tart. A Mikulás ugye- bár megérkezik novemberben, 1985 óta a *Pakjesboot 12* ('Ajándékhajó 12') nevű hajóval. Persze aztán mindenféle hajón láthatjuk, ahogy körbeutazza Hollandiát. Hatalmas felvonulás alakul ki a városokban. A Mikulás mindenhol jelen van. Én találkoztam vele Hágában a zuhogó esőben, ahol két tucat gyerek táncolt az esernyők alatt, miközben a Péterek énekeltek; láttam Leidenben a bevásárlóközpontban és a felvonuláson is; Wassenaar városában pedig a hazafelé tartó, Pétereknek beöltözött gyerekseregbe futottam bele.

A Mikulás hivatalos honlapján nyomon követhető, mikor hol lesz éppen. Mindig december 5-én érkezik Amszterdamba, a fővárosba. Persze nem este, ezek a programok ugyan- is egész naposak. A Mikulás ilyenkor partra száll, majd körbejár a gyerekek között. A Péterek a hagyományos édességüket, a *pepernotent* osztogatják, közben a Mikulás felmegy a színpadra, köszönti a gyerekeket, elénekel egy-két Mikulásdalt, majd távozik. De nem akárhogy, hanem fehér lova, Amerigo hátán. A Péterek közül többen a helyszínen maradnak, hogy igazi show-műsort adjanak tánccal, zenével. Számomra a legemlékezetesebb az volt, amikor meghallottam *Basshunter Boten Anna* című számának a feldol-

gozását, mely a *Mikulás hajója* címet viseli. Érdeemes megnézni a mulatsá- gos, ám sajnos nem túl jó minőségű klippel együtt a Youtube-on: „Sinter- klaas boot”.

Említettem a tipikus édességüket, a *pepernotent*. Ennek olyan íze van, mint a puszedlinek, viszont sokkal keményebb. A felturbózott változata a *kruidnoten*, amikor a *pepernotent* fehér-, tej-, illetve étcsokoládéval von- ják be. Ezek az édességek csak szept- ember és január között kaphatók az országban. Már a 17. században is ezeket az édességeket hozta a Mikulás ajándékba. Jan Steen németalföldi fes- tő két képen örökítette meg a Mikulás- ünnepet, mely képeken tisztán kive- hetők az ajándékok is. A két édesség mellett még szerepel a képen *speculaas*, ami szegfűszeges, mézes édesség, vala- mint marcipán és csokibetű is.

Az ajándékozás december 5-én ér véget. Ezután előtérbe kerül a kará- csony, ám kisebb csinnadrattával: a karácsonyi vásár Leidenben tavaly csak december 13-án kezdődött, és még január előtt bezárt. A vásárt a csa- torna vizén, uszályokon tartják. Eze- ken a vásárokon kevésbé az árusítás, inkább a közös borozgatás és időtöltés a fontos. Karácsonykor már csak jelké- pes ajándékokat adnak a gyerekeknek, ugyanis az igazán értékes, nagy aján- dékokat a Mikulás hozta.

Űrből az angyal

A Nemzetközi Űrállomás 2000-es üzembe helyezése óta folyamatosan élnek asztronauták az űrben. Ebből adódik, hogy minden év decemberében vannak néhányan, akik a szeretteiktől távol, viszont a csillagokhoz közelebb ünneplik a karácsonyt. A mi generációnk már kevésbé emlékezhet rá, azonban az űrbéli karácsonyozás története sokkal messzebbre nyúlik vissza, mint az űrállomások korszaka.

1968 decemberében már javában zajlottak a holdra szállást előkészítő Apollo-küldetések. December 21-én indult útjára egy *Saturn V* rakéta hátán Frank Borman, William Anders és James Lovell (az Apollo-program majdnem katasztrófával végződő 13. küldetésének leendő pilótája). Három nappal később, december 24. reggelére érkeztek a Hold gravitációs vonzásába, és keringési pályára is álltak.

Ezzel nemcsak az első Hold körül keringő emberekké, hanem az első űrben karácsonyozókká is váltak. A NASA irányító központjából csak azt az utasítást kapták, hogy az ő üzenetüket fogja a legtöbb emberi fül egyszerre hallgatni, úgyhogy találjanak ki valami megfelelőt, amivel megemlékezhetnek az ünnepen.

Végül a három űrhajós a Bibliából olvasta fel a Teremtés Könyvének első tíz versét. „Ez az első szakasz sok más vallás alapját is képezi, nem csak a keresztényekét – indokolta döntésüket később Lovell. – Többen gyakorolják a keresztényen kívüli vallásokat, ezért úgy gondoltuk, ez lenne a legmegfelelőbb választás.”

Ezek után az asztronauták kibonthatták a feleségeiktől kapott ajándékokat: mandzsettagombokat, 8-as és hold alakú kitűzőket. Végül, miután

A híres „Földkelte” fotó is az Apollo 8-on, szenteste készült

A Skylab karácsonyfája

tízszer megkerülték a Holdat, 25-én reggel elindultak haza, és két nappal később sikeresen landoltak újra a Földön.

A következő űrbéli karácsonyra csupán öt évet kellett várni, amikor is a szenteste a *Skylab*ben talált három amerikai űrhajóst. Az állomás gyakorlatilag egy tudományos és létfenntartó műszerekkel megtöltött üres üzemanyagtartály volt, amelyben az asztro-nauták huzamosabb időt tölthettek az űrben, mint a korábbi kis kabinokban, és különböző tudományos kísérleteket végeztek.

November 16-tól kezdve Gerald Carr, Edward Gibson és William Pogue az *SL-4* küldetés keretein belül rekord-hosszúságú 84 napot töltöttek az űrben, és ez idő alatt nemcsak a karácsonyt, hanem a hálaadást is az állomás fedélzetén ünnepelték.

Az ő munkájukban azonban, az *Apollo 8* legénységéhez hasonlóan, nem volt szünet szenteste sem. 1973 karácsonyának környékén ugyanis egy újonnan felfedezett üstökös, a Kohoutek húzott el szorosan a Nap és a Föld között, a *Skylab* pedig pont ideális pozícióban volt, hogy megfigyeléseket végezzen róla.

A legénységnek így az állomás oldalára rögzített Apollo Teleszkópon (ATM) kellett karbantartási munkálatokat végeznie. Kisebb malőrökből adódóan több mint hét órát töltöttek az űrben, ezzel megdöntve az addigi leghosszabb űrséta rekordját. A legénység a szerelés után az állomáson elfogyasztott egy kisebb karácsonyi vacsorát, a tárolóedényekből egy jelképes karácsonyfát eszkábáltak, a tetejére pedig egy alufóliából készült

hullócsillagot rögzítettek, mely az adigra már „karácsonyi üstökösnek” keresztelt Kohouteket szimbolizálta.

Mindeközben egy másik legénység is épp az űrben tartózkodott, egy kétfős szovjet csapat (Pjotr Klimuk és Valentyin Lebegyev) épp az első szovjet űrállomásról, a *Szaljut-1*-ről tartott hazafelé egy Szojuzban. Az ő küldetésük kevesebb médiavisszhangot kapott, de ez érthető is, hiszen a julián naptár szerint a karácsony szentestéje január 6-ra esik.

Legközelebb 1977-ben tartózkodott egy szintén szovjet legénység az űrben karácsony idején, utána azonban 1987-től kezdve az emberi jelenlét szinte állandó lett az űrben – legalább is ami a karácsonyokat jelenti.

1999 volt az egyetlen év, amikor a *MIR* már legénység nélkül keríngett az űrben augusztus óta, viszont a Nemzetközi Űrállomás üzembe helyezésére még várni kellett. Ekkor sem maradt űrhajós nélkül a világűr december végén, hiszen a *Discovery* űrsikló legénységének javításokat kellett végeznie a *Hubble* űrteleszkópon, kilövésüket pedig december 6-ról 20-ra tolták ki, így szenteste a héttagú legénység mikulássapkában ünnepelehetett együtt.

2000-től kezdve a Nemzetközi Űrállomás fedélzetén minden évben orosz, amerikai, európai, kanadai és japán űrhajósok is közösen ünnepeleltek a keresztény vallás legnagyobb ünnepét. Mivel a fedélzetén lévő aszt-

ronauták részt vehetnek a társaik ünneplésében, általában a teljes legénység ünnepelni szokta mind a gregorián, mind a julián naptár szerinti karácsonyt is.

Az űrügynökségek sokszor szabadnapot adnak a legénységnek a nagyobb ünnepekkor. Természetesen, mivel nemzetközi együttműködésekről van szó, a különböző kultúrák nehezen egyeztetik össze ezeket. Karácsonykor általában csak fontos javító munkákat végeznek el, illetve még az űrállomás építése során volt példa arra, hogy a frissen érkezett modulokat vizsgálták át.

Karácsonykor a legénységnek nem kell lemondania „magas kalória-bevitellel járó földi szokásokról”, ahogy a NASA orvosai fogalmaznak. Ilyenkor, ha szerencsésük van, egyik társuk a konyhai praktikákban is jártas, mint 2008-ban. Az amerikai Sandy Magnus két társának grillezett tonhalsteaket készített fokhagymás-citromos mártással és orosz ráksalátával. Ezen felül a saját csomagjába külön kért különböző színű mázakat is, hogy a vacsora után közösen díszíthessenek süteményeket.

Két évvel később csupán két asztro-nauta, az amerikai Jeff Williams és az orosz Max Szurajev várta december 22-én a háromfős utánpótlás érkezését. Az orosz Oleg Kotov, az amerikai Timothy Creamer és a japán Szoicsi Nogucsi pedig stílusosan, Téliapónak és segítő manóinak öltözve lebegtek végig a légszilipen, hátukon

karácsonyfával és egy ajándékkal teli fehér zsákkal. Nogucsi volt az első japán űrhajós, aki az űrben karácsonyozott, egy évvel később pedig az olaszok is csatlakoztak a kivételesek listájához, Paolo Nespoli személyében.

Don Pettit, aki 2013-ban hatodmagával ünnepelt a Nemzetközi Űrállomáson, egy blogposztban foglalta össze gondolatait: „A járulékos veszteségeim listája két űrben töltött hálaadást, egy karácsonyt, egy újévet, szülinapokat, évfordulókat, tudományos kiállításokat, iskolai színi- és táncelőadásokat és Valentin-napokat is számlál. Ezzel a küldetéssel a lista tovább bővül, de az Űrállomás internetkapcsolatával végre legalább egy csokor virágot küldhetek!”

Annak ellenére, hogy tavaly volt 25 éve, hogy az emberiség megszakítás nélkül, minden évben az űrből is ünnepelhette a karácsonyt, az mindig hoz magával valamilyen újdonságot. A tavalyi év volt az első, amikor két nő (az olasz Samantha Cristoforetti és az orosz Jelena Szerova) egyszerre tartózkodott karácsonykor az Űrállomás fedélzetén. (Az első hölgy még 1994-ben Jelena Kondakova volt). Idén a rekordot Scott Kelly dönti, aki az eddigi leghosszabb, egyéves küldetését tölti. Ez lesz a harmadik karácsonya a Földtől távol, ezzel a legtöbb földöntúli karácsonyt megélt űrhajóssá válva.

Büki Dániel

Karácsony a Nemzetközi Űrállomáson, 2012-ben

Karácsonyi emlékezés

Szeretem a téli időszakot. Olyan szép a táj, mikor leesik az első hó. Gyerekként sokszor mászkáltam a térdig érő hóban, szánkóztam, a földön hemperegve hóangyalt csináltam, korcsolyáztam, hóembert építettem, hógolyóztam. És persze, mint minden gyerek, izgatottan vártam az év legszebb ünnepét, a karácsonyt. Minden évben levelet írtam a Jézuskának, hogy mit szeretnék. Először felsoroltam a kívánságaimat, mikre vágyom a leginkább, de hogy ne zárjam le teljesen a listát, így fejeztem be a levelet: „a többit rád bízom”.

Már a várakozás is örömtelien telt. Eleinte persze semmi dolgom nem volt, hiszen mindent a Jézuska intézett. Megvette az ajándékokat, a fenyőfát, de még fel is díszítette azt. Pici koromban anyával hosszú időt töltöttünk a fürdőszobában, fürdéssel, öltözéssel és szépítkezéssel, amíg apa bent a szobában, Jézuskához illő módon a fát díszítette, és kitette az ajándékokat. Amikor elkészült, egy csengő csilingelésével jelezte, hogy kezdődik az ünneplés.

Később, amikor kicsit nagyobb lettem, kaptam egy levelet, amelyben az állt, hogy mostantól kezdve a fenyőfát nekünk kell a szüleimmel közösen feldíszíteni, az ajándékokat viszont továbbra is a Jézuska hozza majd. Naivitásomnak köszönhetően továbbra sem

kétkelkedtem a tündérmesében, de már nagyon kíváncsi voltam rá, így egyik alkalommal meglestem a Jézuskának hitt apukámat. Nem volt túl jó érzés, kiábrándított, de szükséges volt, hogy végre felnőjek, és rájőjjek, a karácsony nem csak erről szól. A közös készülődés, díszítés még jobb, mint mikor minden készen vár engem. A megelőző napokban a lakás csinosítása, a sütés-főzés, az ajándékok becsomagolása, a fenyőfavásárlás vagy az egyéb apróságok beszerzése is jó érzéssel tölt el.

Az ünneplés a fa feldíszítése után egy finom karácsonyi vacsorával kezdődik, majd jöhet az ajándékozás és a közös családi filmezés vagy társasjáték. Felnőtt fejjel én is rájöttem, hogy a karácsony igazán a közös, együttes tevékenységekben bontakozik ki. „Jobb adni, mint kapni” – hangzik sokszor a közhely, bár véleményem szerint mindkettő csodás dolog.

Egyik karácsonyom alkalmával életem egyik legszívmengetőbb ajándékát kaptam árvaházi gyerekektől. Korábban önkéntesként sokszor megfordultam a szülőfalumban található kis gyermekotthonban, ahol többnyire az volt a feladatom, hogy lefoglaljam a gyerekeket mindenféle csapatjátékkal, kézműveskedéssel, énekléssel, sportolással és zenéléssel. Így nem meglepő, hogy a kicsik ha-

mar megkedveltek és a bizalmukba fogadtak.

Abban az évben karácsony előtt úgy döntöttem, hogy minden gyereknek készítek egy-egy kis ajándékcsomagot, és odaadom nekik személyesen. Összegyűjtöttem a kinőtt ruháimat, a régi játékaimat, a plüssfiguráim egy részét – amelyektől képes voltam megszabadulni, merthogy imádom a plüssöket –, és gondosan becsomagoltam őket. Szenteste előtt néhány nappal bementem, és mindenkinek személyesen átadtam az egyéni csomagját. Mondanom sem kell, nagyon örültek neki, mindenki egy hatalmas öleléssel köszönte meg a neki szánt ajándékot. Én pedig boldog voltam, hogy ezeknek a gyerekeknek örömet okozhattam.

Elérkezett december 24-e. Épp a vacsora utáni ajándékbontásnál tartottunk, amikor hirtelen valaki csengetett. Csodálkozva ajtót nyitottam, és abban a pillanatban tizenöt gyermek kezdett egy szép karácsonyi dalt énekelni a házunk előtt állva. Az árvaház gyermekei voltak azok. A *Csendes éjt* énekelték, majd együtt kiabálták: „Boldog karácsonyt kívánunk, Odett!”. Aztán egyszerre megindulva visszaszaladtak az otthonba. Én pedig elérzékenyülten, mosolyogva néztem utánuk.

Ez volt az egyik legszebb karácsonyom. Egy láthatatlan, kézzel megfoghatatlan, de szívvel-lélekkel érezhető ajándékot kaptam. A hála ajándékát.

Wágner Gréti

Jól csak a szívével lát az ember...

„Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis herceg, aki egy parányi bolygócskán lakott, amely alig volt nagyobb nála...”

Antoine de Saint-Exupéry története, *A kis herceg* 1943-ban jelent meg, de mondanivalója a mai napig aktuális (ezért is képezi a BOM tematikájának közkedvelt elemét – *a szerk.*) Aktualitását a novemberben mozikba kerülő legújabb filmfeldolgozás is alátámasztja. A mű felnőtt meseként is értelmezhető, mely a társadalom karikatúrája, ugyanakkor örök igazságokat is megfogalmaz, melyeket sosem szabad elfelejtenünk. A kis herceg szemén keresztül másmilyen megvilágításból ismerhetjük meg a világot, gondolkodásmódja leginkább a gyermekekre jellemző látásmóddal hasonlítható össze: őszinte, egyszerű, mégis sokszor lényegre tapintó.

A film a mű főbb mondanivalóit egy kerettörténetbe helyezi, egyszerűen szól a felnőtté válásról, az emberi kapcsolatok fontosságáról, az élet értelmének kereséséről, az elmúlásról és az elszakadásról.

A történet főszereplője egy kislány, aki a rideg, szürke, teljesítményorientált és személytelen világban, a „valóságban” él. Édesanyja a siker érdekében a jövője minden egyes percét megtervezi, és egy tökéletes

élettervet készít számára. A precízen beosztott mindennapokat azonban váratlanul megzavarja a kedves, bohókás új szomszéd, aki a kislánynak egy másik, gyermeki fantáziával átítatott, színes világot mutat meg, és megosztja vele felejthetetlen történetét, találkozását a kis herceggel. A színek, a hangulat és a formák is éles kontrasztba állítják a két világot. A szürke, kocka alakú egyenházak közül csak a pilóta színes, szabálytalan, barátságos hangulatú háza emelkedik ki. Amikor a kislány átmegy a kerítés túoldalára, vizuálisan tényleg olyan, mintha egy másik világba csöppent volna.

A történetet végigkíséri a „fantasztikus felnőtt lesz belőled” mondat. De ahogy haladunk előre, megváltozik a jelentése. Eleinte egy olyan felnőttre vonatkozik, aki mindent a maga puszta realitásában lát, mindent megtervez, kerül minden váratlant, és nem foglalkozik olyan dolgokkal, amik nem hasznosak, mint a játék, a móka, a kacagás. A történet végére azonban egy nyitott és kedves felnőttet értünk alatta. Mert igazán különleges felnőtt a szeretettől lesz valaki, nem a rengeteg tanulástól. Ezt az utolsó képsorok is megerősítik, a „gyermeki világ” megtöri a szigorú „felnőtt világot”, az anyuka a gyermeke mellé bújjik, és együtt nézik a csillagokat. A szeretet fontosabb lesz, mint a tökéletes jövő.

„– Mit jelent az, hogy megszéldíteni?”

– Olyasmi, amit nagyon is elfelejtettek. Azt jelenti, kapcsolatokat teremteni.

– Kapcsolatokat teremteni?

– Úgy bizony. Te pillanatnyilag nem vagy számomra más, mint egy ugyanolyan kisfiú, mint a többi száz- meg százezer. És szükségem sincs rád. Ahogy neked sincs énrám. Számodra én is csak ugyanolyan róka vagyok, mint a többi száz- és százezer. De ha megszéldítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra...”

Megszéldítésre azonban nemcsak a kis hercegnek, a rókának, a kislánynak vagy a pilótának van szüksége, hanem nekünk is. Az élet megtervezése

nem csak a filmben fontos, és nem is az a baj, ha tudunk válaszolni a „mi leszel, ha nagy leszel” kérdésre, hanem hogy közben más dolgokat se hanyagoljunk el. A munka és a társadalmi megbecsülés fontos, de közel sem minden. Nem építhetjük le az emberi kapcsolatainkat, mert túl elfoglaltak vagyunk, mert nincs kedvünk, mert nincs időnk. Régi közhely, de mindenre van idő és minden megoldható, csak akarat kell hozzá. És sokszor sajnós ez hiányzik – hányszor előfordul, hogy a kapcsolatok elsorvadnak, mert nincsenek megfelelően gondozva. És igen, kihúzni valakit az életünkéből egyszerűbb, mint törődni vele. De vajon hová vezet ez?

„Az ember csak azt ismeri igazán, amit megszéldít. Az emberek nem érnek rá, hogy bármit is megismerjenek. Csupa kész holmit vásárolnak a kereskedőknél. De mivel barátkereskedők nem léteznek, az embereknek nincsenek barátaik. Ha azt akard, hogy barátod legyen, széldíts meg engem.”

Szóval miközben újra és újra megtervezzük az életünket, ne feledkezzünk meg az igazán fontos dolgokról és azokról, akik törődnek velünk. Ugyan mi nem tudunk egy nap 43 naplementét megnézni, ha szomorúak vagyunk, viszont meg tudunk ölelni valakit, ami legalább olyan jó érzés. Hagyjuk magunkat megszéldíteni, még akkor is, ha ezzel a sírás kockázatát vállaljuk.

Kalandozások a filmtörténetben: A curry íze – Betekintés India filmvilágába

Manapság talán egyre kevesebb embert ér meglepetésként a tény, miszerint az Egyesült Államok nem a világ legnagyobb filmes birodalma. Annál inkább csodálkozunk el azon, hogy az USA immáron a második helyről is lecsúszott, a feltörekvő nigériai piac ugyanis évente a hollywoodi álomgyárnál is több produkciót készít el; igaz, a filmalkotások zöme nem moziban, hanem egyből szalagon vagy lemezen kerül a nézők elé, „Nollywood” mégis lekörözte Hollywoodot. Bollywood legyőzésére viszont kevés esélyük van.

Bollywood, vagyis a pán-indiai filmművészet ékes példája a művészetek iránt kifejlődött sztereotípiáknak. Mire gondol ugyanis az európai, azaz nyugati világban felcseperedett ember, amikor az „indiai film” kifejezést hallja? Vibráló színek, eposzi magasságba szökő tömegjelenetek, grandiózus zenei betétek, a fizika törvényeinek teljes elhagyása néhány látványos akciójelenet kedvéért. Látszatra egy teljesen más, bensőséges kultúrát képvisel, így például Magyarországra vajmi kevés példány jut el a világ második legnépesebb országának filmművészetéből. Talán nehezünkre is esne megemlíteni akár egy-két kiemelkedő példát, vagy ha sikerülne is, azok nagy része valójában nem is indiai.

Az igazság részben ott gyökerezik, hogy India misztikus valósága egy felbecsülhetetlenül egzotikus hívószó, ám nyugati gyökerekkel meglehetősen nehezen felfogható lényegét könnyebben megértjük azok szemén keresztül, akik hozzánk hasonlóan, főleg kívülről szemlélik. Kipling, Tagore és Rushdie világa érdekfeszítő, de szövevényes, és telve van az indiai lélek és felfogás tekervényes titkaival.

Az amerikai CBS csatorna *The Amazing Race* című, világ körül utazós, versenyzős reality-műsora előszeretettel ütközteti meg az amerikai mindennapokhoz szokott játékosokat az indiai nagyvárosok légkörével. Tizennégy év után, 27 évaddal a hátuk mögött India toronymagasan vezeti Kínával együtt a meglátogatott országok listáját, hiszen leginkább itt mutatkozik meg a kézzel fogható kultúrások. A versenyben részt vevő párosok igyekeznek a rendkívül tömött és kaotikus utakon eligazodni, miközben szabadon bókászó tehenek, kóbor kutyák, valamint nyaktörő sebességgel és halált megvető bátorsággal közlekedő *tuktuk* utasszállítók állják útjukat. Indiában minimálisra csökken a nyugati világban megszokottnak vélt személyes tér fogalma, a dudálás, kiáltozás és egyéb zajok kakofóniája könnyen megterhelővé válhat, a jellegzetes illatok pedig tovább fokozzák az

idegenséget. A csapatonként egy hangtechnikussal és operatőrrel futkorászó párosokat rendre masszív tömeg veszi körül, melynek tagjai nemcsak kíváncsiskodó gyerekek, hanem passzív szemlélődésre nem feltétlen hajlandó felnőttek.

Ahogy E. M. Forster tette azt az 1920-as években *Út Indiába* című könyvével, a Nyugaton készült, Indiáról szóló könyvek és filmek táplálták belénk a volt brit gyarmat általunk felfogható és tapintható lényegét. Ilyen szövevényes utakon keresztül rengeteg Indiáról szóló filmet ismerünk ugyan, de ténylegesen indiai mentalitásút, „bennszülött” rendezőktől, keveset.

Ha csak az utóbbi egy évtizedet nézzük, már szembetűnőek a kiemelkedő példák: a *Gettómilliomos* (2008) Danny Boyle szemüvegén keresztül nyűgözött le tömegeket szerethető főhősének szinte odüsszeuszi küzdelmével. Yann Martel műve, a *Pi élete* merész filmes megvalósításával (2012) Ang Lee ötvözte a spirituális mondanivalót a lenyűgöző technikai vívmányokkal. A korosodó brit színészlegendákat felvonultató *Keleti nyugalom – Marigold Hotel* (szintén 2012) hősei ugyanolyan bámulattal szemlélték a dzsajpuri utcaképet, mint mi. Egyéb esetekben, mint például az *Ízek, imák, szerelmek* (2010) című férccműben, India a „spirituális utazás” klisé színhelyeként kap szerepet.

Kiemelkedő példa még az 1982-es, kolosszális kültéri díszletekkel és

rekordmennyiséget elérő statisztatömeggel operáló *Gandhi*, a csendes ellenállás jelképének életrajzi történetét bemutató film Richard Attenborough-tól, mely több jelentős Oscar-díjat is besöpört. A *Gandhi* után két évvel érkezett David Lean rendező utolsó műve, az *Út Indiába* háromórás, monumentális és kritikailag elismert feldolgozása.

Az indiai filmtörténet talán legnagyobb kincse a reklámszakemberből rendezővé váló Satyajit Ray, akiről többek között Kurosawa, Scorsese és Coppola tartotta, hogy a filmművészet legnagyobb mesterei közé tartozik. Ray méltán legismertebb műve az *Apu-trilógia*. A három fekete-fehérben fényképezett életrajzi történet egy Indiában közismert regénykettős alapján készült az ötvenes években, és a fiatal Apu követi végig nyomorúságosan induló élete során. Rendezői tapasztalata Ray-nek csak egy Jean Renoir-film segédletében volt, operatőre strandfotósként korábban sohasem fogott mozgóképre alkalmas készüléket a kezében, szereplői egy része soha nem is látott korábban filmetek, még később világhírűvé váló zenésze, a szitárvirtuóz Ravi Shankar is ismeretlen kezdő volt. A trilógiát a történelem a filmművészet egyik gyöngyszemének, India és egyben az egykori brit gyarmatbirodalom legelismertebb alkotásának tartja.

Ahogy a klasszis filmkritikus, Roger Ebert írja *Száz híres film* c. kötetében:

Subir Bannerjee a Pather Panchali c. Apu-filmben

„Az *Apu-trilógia* nem az életrajzok unalomig ismert, elcsépett sémái nyomán készült, sokkal inkább azt a szellemiséget követi, melyet az első film angol címe, a *The Song of the Road* (*Az út dala*) sugall. Az Aput különböző életkorokban megjelenítő színészek mindegyike álmodozó, mélabús figura; Apu nem zord, kemény vagy éppen cinikus alak, hanem őszinte, nyílt, naiv idealista, akit inkább a ködös vágyakozás vezérel, mint a konkrét tervek.”

Az Apu-trilógia az „1920-as évek Bengáliájában játszódik, ahol a vidé-

ki élet kemény, és mindent a hagyományok urálnak. Emberi kapcsolatok csak a szűk közösségen belül alakulnak ki; egy gyümölcsösből ellopott alma akár komoly erkölcsi viharokat kavarhat. A mező végén elszakató vonat látványa a város és a jövő ígérete – a vonat hol elválasztja, hol pedig újra összehozza a szereplőket; a film egyik mélypontján még az öngyilkosság eszköze is lehet.” (Roger Ebert: *Száz híres film*)

Lőrincz Gábor

Kellemes ünnepeket
kíván

a Bon-BOM
szerkesztősége!